

„A nevet méltón kellett követnem”

Kathy Horváth Lajossal Gáborjáni Szabó Orsolya beszélget

– Kathy Horváth Lajosnak mi van a névjegykártyájára írva?

– Hegedűművész, zeneszerző.

– És ez nem is meglepő, hiszen édesapád híres jazzgitáros volt; gyermekkorodban kizárólag csak jazz-zenét hallhattál otthon, vagy más típusú zenékre is fűlelhetél?

– Édesapám a klasszikus zenét is nagyon szerette, de miután ő volt az a híres Kathy Horváth Lajos jazzgitáros, aki többek között Pege Aladárt és Szakcsi Lakatos Bélát is tanította, inkább a jazzt preferálta. A hetvenes években nagyon sok tisztelője volt az apámnak, tanácsokat adott az akkoriban elindult LGT-nek, Presser Gábornak és Demjén Rózsának. Az apai nagybátyám is egy világhírű jazz-zenész volt, így a jazz-zene iránti szerelem bennem így alakult ki. Én a jazznek egy progresszívebb, modernebb válfaját játszottam anno a Szyriusz együttesben, és játszom ma is. Az együttes tagjai olyan nagy nevekből álltak, mint: Orszáczky Jackie, Ráduly Mihály, Tátrai Tibor... A Szyriusz mellett a Rákfogó együttesben is játszottam Szakcsi Lakatosékkal; ez az időszak, a hetvenes évek közepe egy gyönyörű, felejthetetlen korszak volt az életemben. Szakcsi Lakatossal és Szabados Györggyel mi a legprogresszívebb zenét játszottuk annak idején: Jeney Zoltán, Kurtág György, Sáry László követői voltunk mindannyian, illetve velük együtt csináltuk az új zenei műhelyt, aminek a bemutatóit az egyetemi színpadon tartottuk. Nagyon jó érzés ebbe a 37 év távlatába visszaemlékezni, akikkel mi kezdtük annak idején ezt az egész irányvonalat, azokból mind, egytől egyig hatalmas művész lett. Valószínűleg az én sikerem is annak köszönhető, hogy Szakcsi Lakatossal kezdtük el ezt annak idején, és nem mentünk bele sosem egy populárisabb zenei világba csak azért, hogy jobban kedveljen minket a közönség. Az a véleményem, hogy letisztult gondolat és letisztult zene csak úgy születhet, ha az ember őszinte és kitartó. Ezenkívül még egy dolog van, ami nagyon fontos, a hit. Mindegy, hogy miben hisz az ember: cselekedetben, Istenben, vallásban vagy eszmében, de higgyen.

– Biztos előfordult már, hogy az édesapáddal hasonlítottak össze. Ez egyfajta frusztrációt kelt benned, vagy pont, hogy ösztönöz, ösztökél téged?

– Természetesen ez gyakran előfordult, és előfordul még ma is. Azt mindenképp szeretném tisztázni, az a véleményem, hogy a tehetség – származástól függetlenül – öröklődik. De ha ez nem párosul szorgalommal és tanulással, akkor az egyik nem érhet semmit a másik nélkül. Lehet valaki mérhetetlenül tehetséges, ha mellette borzasztóan lusta, hiszen akkor a kevésbé tehetséges, de roppant szorgalmas ember utoléri őt. Többször előfordult már, hogy ezt mondták nekem: „Te a Kathynak a fia vagy, neked úgy kell tudnod gitározni!...” És én hiába mondom nekik, hogy de hát én hegedűs vagyok, erre mindig ugyanaz a válasz: „Nem számít, akkor is a Kathy fia vagy!” Tehát a nevet méltón kellett követnem. A generációs különbség természetesen befolyásolta a stílust,

hiszen az ötvenes, hatvanas évek zenéje ellazult kicsit és modern jazz lett belőle, aminek a későbbi elnevezése lett az avantgárd jazz.

– *Az édesapád ugyanolyan fontosnak tartotta az improvizációs játékot, mint te?*

– Édesapám is egy nagyon komoly improvizátor volt, hiszen maga a jazz szó az improvizációról beszél. Természetesen lehet nagyon rosszul improvizálni, amikor nem halad sehova, nincs célja a kitalált hangjegyeknek, de édesapám nem ebbe a csoportba tartozott – ő is nagyon jól megfogta az improvizáció lényegét.

– *Te nem csupán a jazzbe, hanem a klasszikus zenébe is belecsempészel jazz-, illetve cigányzenei elemeket. Tegyük fel, egy Mozart-műbe hogyan lehet belevinni ilyen modern hangulatot?*

– Egy Mozart-műbe nem lehet belevinni ilyesmit. Ötvözetet azonban lehet készíteni, úgy, ahogy egy sárgaarany ékszerben nem bántó a fehérarany. Mi inkább a századfordulós zenei elemekbe teszünk modern elemeket, amelyek elbírják ezt az ötvözetet. A cigány elemek pedig nem azok az elemek, amiket az emberek 90 százaléka ismer, hanem megvannak a cigányzenének azon balladás hangvételei, amelyeknek ősi üzenetük van és egyfajta szabad gondolkodást, játékot képeznek.

– *Rengeteg részén jártál már a világnak, nyilván azokról a helyekről is felszippantottál zenei hangulatokat, ötleteket. Tudom, hogy Párizsban végeztél el a zeneakadémiát; vajon az a kijelentésed, miszerint ezek az intézmények gépies zenészeket képeznek ki egyéniség nélkül, a francia intézetre vonatkozott, vagy általánosságban fogalmaztál?*

– Azt mindenképp fontosnak tartom, hogy ezeket az iskolákat elvégezze egy zenész – már csak a papírok miatt is. De amúgy is: az ember a konzultációkon biztos hogy fejlődik, már ezért megéri elvégezni az iskolákat. Viszont vannak olyan tanítványok, akik ugyan elfogadják azokat az instrukciókat, melyeket a mester mond, de többre vágnak, az egyéni kifejezőmódjuk megtalálására vágnak. Én is ilyen voltam, vagyok. Hamisnak érzem azt, hogy jövök a kocsival, beparkolok az aszfaltos útra valahova, majd fogom a hegedűmet és a sznob közönségnek eljátszok egy Bachot vagy egy Mozartot. Mert ma nincs erről szó. Ma nincsenek barokk ruhák, legyezők és parókák. Gondoljunk arra, hogy ha az orvostudomány megállt volna az 1700-as években, most nem lenne olyan technika, génebeszet, olyan operációk. Ugyanez a helyzet a zenével és más társművészetekkel. Fejlődni kell. Mozartnak nincs rá szüksége, hogy reklámozzam őt... Az oktatást meg kell reformálni, a tanítványoknak biztosítani kell a szabad gondolkodást, ideológiát, kinek-kinek testre szabottan, hogy az egyéni véleményét, személyiségét kifejleszthesse.

– *Abban azért, gondolom, egyetértünk, hogy ha egy fiatal művész nem kapja meg a klasszikus táplálékot, akkor az illető azt sem fogja érteni és értékelni, hogy mit játszik Kathy Horváth Lajos... És az is lehetséges, hogy egy fáradt ember ha hazamegy az állandó stresszből, inkább egy Dvořakot rak fel, és nem egy olyan zenét, ami csak még jobban felizgatja. Szükség van tehát a klasszikusokra, én így gondolom.*

– Ízlés kérdése. A csokoládéból sem ugyanazokat szeretik az emberek; van tej-, fehér- és keserűcsokoládé. A nem értés az ember szellemi lemarad-

dásából ered inkább. Ha az ember nem ismeri a választékokat, persze hogy azt fogja leemelni a polcra, ami már évszázadok óta bevált. Természetes, hogy én nem tudok mindenkinek muzsikálni, mert nem jut el mindenki értelméig a zeném. Gyöngyöt nem dobok disznók elé. Ha valaki velem kontaktusba akar lépni, annak otthon kell lennie a szociológiában, filozófiában, teológiában, irodalomban, történelemben. Fontos elvem, hogy elsősorban magamnak akarok megfelelni, és csak másodsorban a világnak. Visszatérve az előző gondolathoz: azt nem vitatom, hogy Mozart, Bach és a többi zseniális zeneszerző nagyszerű próféta volt, de nem szabad leragadni egy fejlődési szinten, tovább kell lépni. Az amerikanizálódást természetesen nem támogatom, itt egész másról van szó. Vannak persze előnyei Amerikának, nem csak a hátrányait kell nézni, de amerre elment a világ, az inkább a negatívumára épül.

– *Ha valaki a te CD-det szeretné levenni a polcra – melyik az, amit mindenkinek ugyanolyan szívesen ajánlasz, melyikre mondanád azt, hogy az első hangjától az utolsóig büszke vagy rá?*

– *Az Alfa és Ómega című művem – ami tulajdonképpen az életművem – a legfontosabb zeném. Ezt egy stúdióban improvizáltam lemezre, és az a nagy büszkeségem ezzel kapcsolatban, hogy az egész szimfonikus zenekart én játszottam fel egyedül, ami egyes kutatók szerint 200–250 évre visszamenőleg nem történt meg sehol a világon. Azt is kutatók, tudósok számították ki, hogy legalább ezerévesnek kellene lennem ahhoz, hogy ilyen színvonalon ennyiféle hangszereken tudjak játszani. Ez egy Isten által adott tehetség, aminek amúgy komoly kötelezettségei vannak, és oda vezethető vissza, hogy a három hangszereken játszó testvéremnél mindig jobb akartam lenni gyerekkoromban... Miután megjelent ez a CD, felkerestek az Izraeli Filharmonikusok, hogy nekik kellene ez a darab, küldjem el a partitúrát. Ez nem volt egy könnyű feladat, hiszen nem volt partitúra a darabról. Végül úgy oldottuk meg, hogy egy nagyon kedves barátom meghallgatta sávonként a hangszereket, és nyomban papírra is vetette a hangokat.*

– *Milyen kapcsolat kell ahhoz, hogy több ember együtt tudjon improvizálni?*

– Elsősorban egy együtt gondolkodás szükséges hozzá. Az nyilvánvaló, hogy nem a színpadon látjuk és halljuk egymást először játszani, tehát ismerjük már egymás lelkét, gondolkodását, tehetségét.

– *A Dallas Pashamende című filmnek te szerezted a zenéjét. Mi a menete, ha valaki egy filmhez készít zenét? Elmondják a zeneszerzőnek, hogy miről szól a film, és ahhoz ki kell gondolnia egypár dallamot, dalt, vagy a már elkészült filmnek bizonyos kockáihoz, részeihez kell kitalálnia odaillő zenét?*

– Már kész volt a film, amikor engem odahívtak, hogy megnézzem az anyagot. Azután minden résznél szóltak, ahol szükség volt zenére, én megkérdeztem, hány perces legyen, és ezt követően az összes hangszerrel én játszottam fel a szalagra.

– *Az improvizáció zeneszerzésnek minősül?*

– Az improvizációnál az ember fejében már minden meg van fogalmazva. Más kérdés, hogy van-e olyan memóriája az adott személynek, hogy meg is jegyzi a hangokat, vagy rögtön lejegyzi, esetleg felveszi magnóra. Az improvizációnak akkor van vége, ha az egyik hangszerelemmel már felvettem egy adott dallamot. Akkor ugyanis már ehhez kell igazodnom, visszatérnem. Innentől kezdve már zeneszerzésnek számít a folyamat.

– *Előfordult már olyan eset, hogy elveszett egy improvizációd? Tehát nem volt a közelben kottafüzet, magnó, papír, ceruza?*

– Sok ilyen volt. Amióta azonban színpadon fellépek, azóta nem veszett el egy hanganyagom sem, mert valaki biztos hogy diktafonnal érkezik a közönség soraiba.

– *Olyan is megtörtént már, hogy valaki mutatott egy felvételt, nem jöttél rá, hogy mi az, s csak később derült ki, hogy az a te improvizációd volt?*

– Volt ilyen nemegyszer, de egy idő után mindig rájöttem, hogy én játszom a felvételen. Az improvizáción belül is megvan mindenkinek a saját stílusa, egyénisége, amit fel lehet ismerni, ha az ember koncentrálna. De ha már az improvizációnál tartunk: el kell különíteni egymástól kétfajta improvizációt. Létezik az úgynevezett jazzimprovizáció, amikor egy akkordra vagy egy harmóniasorra kell építeni a kitalált dallamot. Ekkor az egymásra figyelés, egymásra hangolódás játszik főszerepet. A másik fajtában az ember teljesen szabadon dönthet arról, hogy mit játszik, tulajdonképpen a saját feje után megy – ilyen volt a *Dallas Pashamende*. Ilyenkor a gondolatok a végtelenségig hömpölyögnek, ami nagyon nehéz, hiszen bizonyos szempontokat figyelembe kell venni. Még a mesterem, Yehudi Menuhin is megjegyezte egyszer, hogy nehéz elhinni az én improvizációról, hogy az tényleg nem egy betanult dallamsor. Menuhin egyébként nemcsak mondta nekem, hanem le is írta, hogy ezt a fajta improvizációt, amit én gyakorlok, misszióként kellene tanítani a világon.

– *Az improvizációt tanítják bárhol is?*

– Nem tanítják, és pontosan ebben szeretnék fecskeséget vállalni – szeretnék létesíteni, teremteni egy improvizációs osztályt. Sokan úgy tartják, hogy nem lenne szerencsés improvizációt tanítani az alsóbb éveseknek, sőt, leginkább posztgraduális képzésben szokták javasolni ezt a fajta tanítási típust. Én személy szerint nem látom akadályát, hogy már korábban elkezdjük, hiszen attól még ő megtanulná az adott leckét más órákon... A felsőoktatással az a legnagyobb probléma, hogy betereleik a növendékeket egy olyan irányba, ami csak erről szól: „Egy út van, én vagyok a tanár, ezt én tudom jobban. Ne gondolkodjon, én majd gondolkodom helyette.”

– *Hogyan lehet irányítani az improvizációt? Hogyan lehet beleszólni akár egy tanítvány improvizációjában, ha neki megvan a saját elképzelése valamiről?*

– Az egy folyamat eredménye már, hogy valaki improvizál. Erről a folyamatról szeretnék is egy könyvet kiadni majd, ha lesz rá időm, megírom. Az improvizáció tanítására vannak bizonyos helyzetgyakorlatok, manuális gyakorlatok, fejben végezhető készségfejlesztők. Társművészetek megismerése, társítása – hiszen gondolatok és érzések nélkül nem megy az improvizálás.

– *Pontosan hogy működik az improvizálásra tanítás? Eléd áll egy tanítványod, te megadsz neki három hangot és hogy F-dúrban játsszon, majd meghallgatod, hogy erre mit talál ki?*

– Így is működhet, de úgy is, ha én nem hangokban és hangnemekben gondolkodom, hanem azt mondom neki, hogy „öröm” vagy „bánat” vagy „szomorúság”, és inkább arra vagyok kíváncsi, hogy ezekből a hangulatokból ő mit tud kihozni. Hogy képes társítani a hangulatot a zenével. Mindig elképzeltetem a tanítványokkal az érzéseket, és ösztönzöm őket, hogy próbálják átélni, mielőtt elkezdenek játszani. Valaki két percet játszik, valaki tízet, de az időinter-

vallum ilyenkor egyáltalán nem mérvadó. Teljesen mindegy, hogy hány percet játszik, az a fontos, hogy hiteles-e, amit előad.

– *Emlékszel az utolsó olyan koncertedre, amikor leírt kottából játszottál?*

– Ahhoz, hogy valaki hitelessé tegye a hangszer tudását, természetesen profi módon kell tudni játszani Beethovent, Csajkovszkijt. Később azonban az emberben születik egy vágy, hogy a saját elképzeléseit vigye az éterbe – hozzá kell tennem, hogy Csajkovszkij sem szívesen játszott Mozartot annak idején... De visszatérve az eredeti kérdéshez: még a mai napig ráadásként szívesen játszom Bach-szonátát, ám meg kell mondanom, hogy az igazi mondanivalót akkor játszom el, mikor a saját darabjaimat adom elő.

– *Külföld mit nyújtott a számodra, amit esetleg Magyarország nem tudott megadni neked?*

– Ha az embernek megteremtik azt a lehetőséget, amiben ő maximális teljesítményt tud nyújtani, akkor bárhol a világon jól érzi magát. Ha az én példámot nézzük: heti két koncert és olyan elismerés, ami számomra elegendő, akkor valahol vidéken is pompásan elélegélnék. A hetvenes évek elején kezdődött a jazz-korszakom, ekkor indítottuk el a „Szyriusz-hajót”, nem sokkal a kezdetek után be is tiltották, mondván hogy túl nyugatias zenét játszunk. Mostanában nagy divat az átkosról rosszat mondani, de én tudok jót is: akkor egy gumibotos, biciklis rendőr nagyon nagy fegyelmet tudott tartani egy-egy kerületben, ma már senki nem fél a rendőröktől, hiszen szinte mindenkinek ugyanolyan fegyvere van, mint nekik. Hogy pontosan hogy éltem meg azt, hogy külföldre kerültem? Éreztem, hogy azt a tehetséget, ambíciót és felgyülemlett energiát, amit nem tudtam itthon kiadni magamból, mert nem volt rá lehetőségem, azt külföldön tudnám kamatoztatni. Rólam olyan cikkek jelentek meg Párizsban, hogy én vagyok a világ legjobb hegedűse, aztán később zeneszerzője, improvizátore – ezt itthon nem kaptam volna meg. Ez egyrészt nagyon jólesett nekem, másrészt nem kevés pénzzel járt együtt...

– *Milyen nyelveken beszélsz?*

– Németül és franciául.

– *Gyönyörű nyelv a francia...*

– Igen, tényleg az, de én inkább csak eltársalgok ezen a nyelven – az irodalmi nyelvet nem igazán ismerem, vagy például nem tudnék lefordítani egy szöveget tökéletesen. Németül jobban tudok, mert azt kiskoromtól fogva beszélem, mind a mai napig, hiszen apai féltestvéreim, illetve unokatestvéreim élnek kint Németországban. Apám szép szál legény volt, és anyám tudta nélkül három gyereke született még különböző asszonyoktól...

– *És édesanyád mikor tudta meg, hogy van egy pár „mostohagyereke”?*

– Körülbelül öt-hat éves volt a legnagyobb, mikor valaki elszólta magát: „Te nem is tudod, hogy milyen szép nagy gyerekei vannak az uradnak?” Anyám teljesen összetört a hír hallatán természetesen.

– *Ha a mai napig használod a német nyelvet, ez azt jelenti, hogy állandó kapcsolatban vagy a féltestvéreiddel. Mit jelent neked a tágabb család? Vagy nem teszel különbséget szűkebb, illetve nagyobb család között?*

– Bármilyen történet, a család a legerősebb kötelék, ami létezik a földön. Nekem fontos, hogy a távolság ne szakítsa meg a szeretetet, és a gyerekeink meg tudják látogatni egymást.

– *Van időd mostanában zenét írni?*

– Arra mindig jut idő.

– Akkor adekvát a kérdés, hogy van-e új lemezed készülőben?

– Szakcsi Lakatossal készítettünk egy CD-t, aminek az a címe, hogy *In One Breath*. A lemezt Kurtágnak, Ligetinek, Boulez-nek és Eötvös Péternek ajánlottuk. A fiammal is készült egy lemez mostanában, ahol ő a szólólista és csak egyszer szólószómon én, amikor is a fiam brácsázik, én pedig hegedülök. Amúgy végig én kísérem zongorán a fiamat.

– Azon túl, hogy édesapád zenész léte befolyásolta az egész gyermekkorodat, még mire emlékszel vissza azokból az időkből?

– Miután én 1952-ben születtem, így biztos, hogy nem lehettem több négyévesnél – mert még a forradalom előtt történt –, amikor én már darabokat dúdolgattam, improvizálgattam. Azután fogtam egy seprűt, s úgy tettem, mintha gitáron játszanék... Mikor lekerültünk a pincébe a forradalom ideje alatt, találtunk egy átjárót, ami egy esztergályoshoz vezetett. Ő készített nekünk csónakszerű tárgyakat vitorlával, ezt pedig az állam alá raktam, mintha hegedülnék.

– Maradt még valami emléked a forradalom kapcsán vagy az az utáni időszakból?

– Nagyon nehéz időszak volt, az biztos. Kisgyerekként olyanokat érzekeltünk, hogy például nem engedtek ki minket a mellékhelyiségbe; újból rá kellett szoknunk a bilire a pincében. A lövések nyilván félelmetesek voltak, ezenkívül az orosz katonák látványa, ahogy a falhoz állították a szülőket, hiába nem bántottak minket, gyerekeket. A forradalom utáni években próbálták helyreállítani a város és az ország képét, a közlekedést. Mi gyerekeként a rengeteg játék során szüntelenül fegyvereket találtunk, és az iskolákban állandó volt a felvilágosítás ezzel kapcsolatban: ha bármilyen fegyvert találtunk, azonnal szólnunk kellett egy felnőttnek, nehogy balesetet okozzunk. Rengeteg fegyvert eldugtak az emberek, ám felszólították a lakosságot, hogy egy bizonyos ideig még büntetlenül elhelyezhetik ezeket az illegális fegyvereket egy meghatározott helyen.

– A lakásokat megmaradt, vagy lebombázták azt is?

– Belövések voltak csak, hála az égnek, de hát az is elég volt nekünk akkor...

– Hogyan alakult tovább az életed '58–'59-ben?

– Akkoriban kezdtem el zongorázni tanulni, miközben édesapám éppen Cziffra Györggyel játszott együtt... Ebben az időszakban hagyta abba apám a jazzjátékot, miután egy alkalommal megrázta őt az elektromos gitár és majdnem meghalt. Ezek után – nem csodálom – főbiája lett a gitártól, és inkább visszanyúlt a hegedűhöz, alakított egy nyolctagú együttest, akikkel a Gellért Szállóban léptek fel ezek után majdnem minden este. Apám persze otthon gyakorolt – klasszikusokat is –, és nekem annyira tetszett a játéka, hogy elhatároztam, én is zenész leszek.

– Miért zongorázni kezdtél el, miért nem hegedülni?

– Mert nem volt olyan pici hegedű, ami az apró ujjaimnak megfelelt volna. És különben is: volt otthon zongoránk, tehát adott volt a lehetőség.

– Édesapád segített az első lépésekben?

– Természetesen. És az is húzóerő volt, hogy négyen voltunk testvérek, s mind a négyen zenéltünk valamilyen hangszeren, együtt is sokszor.

– Most már nem?

– Most már nem jellemző, és sajnos az egyik testvérem azóta meg is halt autóbalesetben.

– *Még milyen hangszereken játszottál gyerekkorodban?*

– Vonós hangszereken játszottam, több fajtáján is, plusz a zongora. A fúvós hangszereken való játékot csak felnőttkoromban próbáltam ki, de nem jutottam messzire: a rézfúvósok például egytől egyig kimaradtak az életemből.

– *Édesapád hány éves koráig játszott aktívan?*

– Aktívan addig, amíg egy infarktus el nem vitte, tehát 56 éves koráig.

– *Roma származásod miatt ért-e téged valaha atrocitás, indulat, megjegyzés?*

– Bármilyen származású is legyen valaki, ha az illetőnek a teljesítménye bizonyos személyek érdekeit sérti, máris rengeteg ellenséget szerez magának az a valaki. S miután akkoriban nem volt olyan verseny, amit ne én nyertem volna meg, így eleve sok ember előtt elástam magam.

– *De kifejezetten a származásod miatt soha nem kaptál rosszindulatú megjegyzéseket?*

– Akkoriban édesapám rengeteget járt kint Nyugaton, ami egy hatalmas dolog volt abban az időszakban. És ő mindig a legújabb divatot követve vásárolt nekünk ruhákat, farmert és más hasonló, Magyarországon még nem létező darabokat, ami miatt felnéztek rám gyerekek, felnőttek egyaránt. Ha valaki romázott volna, azt az iskola verte volna meg... Azt azért el kell mondanom, hogy édesanyám zsidó volt, és édesapámnak az apukája volt csak cigány származású, de ő sem teljesen, a mamája pedig a Habsburg-családból származott, mégpedig nem is akármelyikből: Ferenc József volt az ősöm...

– *Ahhoz képest, hogy édesanyád zsidó volt – márpedig a zsidó vér anyai ágon öröklődik –, te mégis úgy élsz a köztudatban, hogy roma zenész vagy. Ez miért alakult így?*

– Ez azért van, mert a VIII. kerületben, ahol felnőttem, olyan emberek nevelkedtek mellettem, mint Lakatos Sándor, Pege Aladár, Szakcsi Lakatos Béla, akik mind roma származásúak voltak. És mindig, mikor szóba jött, hogy honnan ez a tehetség bennünk, arra lyukadtunk ki, hogy a roma vérünk adja ezt a képességet nekünk. Mi romák amúgy állítólag a zsidóság Egyiptomból származó 13., elveszett törzse vagyunk, akik Mózes segítségével átkeltek a Vörös-tengeren – ezzel a témával én hallatlanul sokat foglalkoztam és foglalkozom, remélhetőleg lesz annyi időm, hogy megvédjem az erről a témáról szóló doktorátusomat *Romák Európában* címmel.

– *Hol doktorálsz?*

– A pszichológia tanszéken doktorálok, ahol egy kilencéves kutatómunka eredménye ez az írás, amit beadok.

– *Mennyire tartanak össze a romák?*

– Sokan szemünkre vetik, hogy nem vagyunk egységesek.

– *Pedig szerintem ha valakiről, a romákról el lehet mondani, hogy össze tartanak...*

– De nem lehet akkor sem teljesen egységes egy nép. Ez ugyanolyan, hogy van Magyarországon ilyen párt, olyan párt, és az emberek nem csupán egy pártra szavaznak egységesen..

– *A Kathy-Horváth név honnan származik?*

– Édesapám volt Kathy-Horváth, messzebbre nem megy vissza ez a név; a nagyapám simán Horváth Lajos volt. De amúgy minden szerénység nélkül el kell

hogy mondjam, a feleségem bármilyen orvoshoz bejelentkezik, mindig ezt hallja: „jaj, én pont akkor udvaroltam a feleségemnek, mikor a férje az Omegában játszott...” Amúgy létezik egy másik történet is apám nevével kapcsolatban; mikor a nagymamám terhes volt vele, mindenki azt hitte, hogy kislányt vár, és ő elhatározta, hogy Katika lesz majd a neve. Így félig-meddig ez meg is történt végül.

– *Milyen iskolákba jártál?*

– Itthon a Szófia utcában lévő Országos Szórakoztató Zenei Központ stúdiójába jártam, ahol nagyon komoly tanárok tanítottak. Akkoriban főiskolára vagy konzervatóriumba nagyon nehéz volt bekerülni – ez leginkább kapcsolatokon múltott. A konzervatórium kimaradt az életemből, mert amikor az édesapám elvitt Kovács Déneshez, akkor rögtön a rendkívüli tehetségek szakosztályába kerültem be. Itt Kovács Dénes mellett az Erdélyből jött Szász József professzor is tanított engem, aminek azért örültem nagyon, mert mi magunk is erdélyi származásúak vagyunk.

– *Erdély melyik részéről?*

– Nagypámék Kolozsvár, Nagyvárad környékéről jöttek Magyarországra.

– *Kovács Dénes és Szász József mellett hogy alakult az életed?*

– A zeneakadémiai versenyeket sorban megnyertem, majd egyik alkalommal megjelent Cziffra György, hogy válogasson a tehetségek között. Nekem rögtön mondta, hogy ismeri az apámat, nagyanyámat, a tanárok meg azonnal látták, hogy nem akármilyen kapcsolat fűzi Cziffrát a családomhoz. Ezek után kerültem ki Párizsba ösztöndíjjal, és akkor az itteni tanulmányaim megszakadtak. Ez a hatvanas évek végén volt, amikor nem lehetett csak úgy utazgatni ide-oda, de miután én mindig visszatértem, és a testvéreim is mindig visszajöttek Magyarországra, így egy idő után már nem volt probléma a határátlépés. Sőt, kaptam egy olyan pecsétet az útlevelemben, hogy bármikor bárhova elutazhatok. Őszintén szólva, befolyásolni lehetett ezt a dolgot. Tudniillik mindnyájan tisztában voltunk vele, hogy lehallgatják a telefonokat. És amikor egy itt maradt rokonommal beszéltem telefonon, olyanokat mondtam neki, hogy mennyire utálok kint lenni és mennyire vágyom haza. Ez általában bejött...

– *Az ösztöndíj mellett miből éltél akkoriban?*

– Annak idején itthon még nem létezett a kazettás magnó, de kétkazettás végképp nem. Én megvásároltam ezeket kint fillérékért, és itthon borsos árért adtam el őket. Azután jött a videomagnó, és a kamerákról már nem is beszélek. Kamerákat még orvosi egyetemek is vettek tőlem... Ezzel megalapoztam a jövőmet, lett egy lakásom, és még bútorokat is tudtam venni ebből a pénzből. Velem az „átkos” nem tolt ki. Az is igaz, hogy mikor hazajöttem a Menuhin-diplomával a zsebemben, azt hittem, itthon azzal fogadnak majd, hogy tanítsak a Zeneakadémián. Ehelyett behívott Petúr György a minisztériumba, ahol kiterítettem nekik is a diplomámat, mire ők így reagáltak: „messziről jött ember azt mond, amit akar.” Őket csak az foglalkoztatta, hogy itthon mit értem el, milyen versenyeken nyertem. Hozzátenném, hogy Párizsban nemzetközi hegedűversenyt nyertem! De még erre sem lágyult meg a szívük. Azután felsoroltam, hogy itthon milyen díjakat nyertem, és ők a „gyenge mezőnyre” hivatkozva lesajnálták a díjaimat. Csak kötekedtek velem, de én nem hagytam magam, hiszen egy rossz szóért be is zárhattak volna. Elmondtam, hogy én a Zeneakadémián akarok tanítani, ám erre is megvolt a válaszuk: „maga miatt rúgjunk ki onnan elismert szaktekintélyeket?” Egyszóval nem engedték, hogy ott dolgozzak.

– *Mennyire figyeled az új hegedűs nemzedéket?*

– Az új tehetségekre azonnal felfigyelek, próbálom megismerni őket. Keresem az igazságosságot, mert erről az országról azért el kell mondani, hogy bár milyen rég megtörtént a rendszerváltás, az egyetemeken ez nem történt meg, hiszen azok az emberek, akik akkor elmozdíthatatlanok voltak, még mindig ott dirigálnak.

– *Ha van időd és el tudsz menni egy koncertre, milyenfajta zenét választasz?*

– Én ugye kortárs beállítottságú zenész vagyok, aki tanítja is ezt a műfajt, és aki kizárólag csak a jövőben gondolkozik. Ligeti, Kurtág György, Eötvös Péter, Pierre Boulez – ezek a nevek ma már olyan helyen vannak, mint anno például Bartók Béla vagy Mahler. Úgyhogy leginkább én ilyenfajta koncertre mennék, megyek. Az is idegesít, ahogy a színházban meg vannak csinálva a párbeszéddek, ami mindenre hasonlít, csak arra nem, ahogy az életben történnek a dialógusok. Arról nem is beszélve, hogy ma már semmit nem mond az, ha az Operaházban Csajkovszkij Diótörőjében kis lila túllruhában, mosolyogva belibbennek a balettosok. Ennek a zenének és hangulatnak ma már nincs mondanivalója. A fiatal rendezőknek, karmestereknek, zenészeknek azért is kell helyet adni, hogy ilyen ma már ne történjen meg. A kultúrának az lenne a feladata, hogy adjon egy globális kitekintést, de ha állandóan hátranézünk, akkor nem fejlődünk. Ha valaki magánéleti válságban szenved, sokszor azt tanácsoljuk neki, hogy ne nézzen hátra. A kultúrával ugyanez a helyzet. Előre kell tekinteni, különben egy állandó álarc-létről beszélhetünk csak.

– *És mivel lehetne szerinted ezen segíteni? Esetleg egy társelművészeti ággal?*

– Akár a pszichológia, akár a filozófia pontos ismerete hozzásegíthetne mindenkit ahhoz, hogy előrenézzen és előre gondolkodjon. Szinte mindegyik filozófus fontosnak tartotta a személyiség megvalósítását, illetve a tudat és a tudatalatti boncolását. A vallás is jó példa erre. A teológusok azt állítják, hogy van Isten és Jézus, kikről még írás is készült, és amiben én is hiszek; viszont emellett mérlegre kell tenni azoknak az embereknek a véleményét is, akik ateistaként foglalkoznak pszichológiával és filozófiával – én mindig is így éltem és élek, mindig megnézem a másik oldalt is, és csak ezek után vonok le következtetéseket. Én nagyon vallásosan élek, de nem dogmatikusan. Tudományosan megvizsgáltam az evangéliumot, és azt éreztem, hogy az elején csak sok rám zúdult betűhalmaz van előttem, ami súlyként nehezedik rám. Ám egy idő után eljutottam ahhoz a mélységhez, ami a világegyetem tudását jelenti, és amely átformálja az érzetet alázattá és békés szeretetté. Ekkor az ember nagyon picike lesz hirtelen, viszont csak innen lehet felemelkedni később.

– *Mit tartasz a legfőbb erényednek?*

– Talán azt, hogy több lábon állok a földön. Egyrészt művész vagyok, másrészt nagyon sokat tettem és teszek is a roma társadalom integrációjáért, miután a szellemi tőkébe való investációjukat nagyon fontosnak tartom. Amiért küzdök: minél több oktatásban részesüljenek, hiszen ez az egyedüli kiút az életminőségük megváltoztatására és megjobbítására.

– *A magyarországi roma pártokkal tartod a kapcsolatot?*

– Igen, igen, hiszen mint szervezet sokat tudnak segíteni nekem, és viszont.

– *A művészetteddel kapcsolatban mit tartasz a legfontosabbnak?*

– A saját munkáim arra ösztönöznek, hogy tovább dolgozzak, új zenéket, új műveket alkossak, amelyeket elvárnak tőlem. Szeretnék majd egyszer egy

balettet készíteni az Operaház részére, és megemlíteném azt az embert, aki már évek óta munkatársam, segítóm: Egerházy Attila balettművész. Többek között együtt szeretnénk megvalósítani a Nemzetiségi Művészetek Házát, melyben a tizenhárom kisebbség helyet kapna. Lesz benne egy roma múzeum is, hiszen ez még hiányzik Magyarországról. Ami még egy nagy álmom: miután a Bibliában Isten végig a békéről és az egységességről beszél, az emberiségnek el kellene most már jutnia oda, hogy ezt a folyamatot felismerje, és ne a saját gyarló gondolkodása, hatalma kerüljön fölébe, hanem menjen vissza emberré az ember.

– *Említetted, hogy Rák vagy. Számodra fontos a horoszkóp?*

– A Ráknak vannak olyan tulajdonságai általánosságban, amiket én is felismerek magamban..

– *Például?*

– Családcentrikus, törtető – nem megalkuvó –, a mércét magasra rakja, és a művészetek nagyon fontosak a számára.

– *Ha már említetted a családcentríkusságot, a gyerekeidről mesélj egy kicsit!*

– A lányom, Horváth Ildikó Szulamit nagyon tehetséges hárfaművész, akivel szintén szoktam együtt zenélni. Már évek óta külföldön él a férjével együtt, ahol természetesen zenélnek.

– *Ő ezek szerint nem „Kathy”.*

– Nem, mert az már sok lett volna így: Kathy-Horváth Ildikó Szulamit. És arra is nagyon büszke vagyok, hogy van „jogutódom”, hiszen a fiam, ifjabb Kathy-Horváth Lajos tavaly diplomázott le a Zeneakadémián, és csodálatos művei vannak már neki is! Nálunk sosem hangzott el, amíg tizennyolc év alatt voltak a gyerekek, hogy: „milyen ügyes vagy, fiam...”, mert ez természetes. Most már viszont, hogy felnőtt és vannak önálló művei, sokat dicsérem. Ha meghalok, az én eszmeiségemet, az én művészeti gondolkodásomat – ami nagyon összefonódik a teológiával és a pszichológiával – viszi majd tovább. A CD-n is lehet hallani, amit közösen csináltunk, hogy mennyire együtt gondolkodunk.

– *Külsőre hasonlít rád?*

– Hasonlít, hasonlít, de leginkább vegyes. Azt szokták mondani, hogy a fiúk inkább az anyjukra hasonlítanak, de azért rám is. Ha már említettem az anyját, hadd mondjak a feleségemről is egypár szót. A lánykori neve: Damu Ildikó, egyrészt anyatigris, másrészt fantasztikus feleség, aki egy ilyen művészcsaládban helytáll. Sokan megkérdezik, ő dolgozik-e, és akkor mindig elmagyarázom, hogy ha ő dolgozna, nem lenne, aki főzne ránk, mosna ránk, rendben tartaná a ruháinkat, a lakást... Én például még életemben nem vágtam kenyeret. Sem a szüleimnél, sem itthon. De nem azért, mert nem akartam vagy nem tudtam, hanem mert nem volt szabad. A gyerekeinket mi is így neveltük.

– *A család mennyire fontos neked?*

– A legfontosabb. A feleségemet egy templomi esküvőn láttam meg először; olyan gyönyörű volt, mint Sophia Loren. Végem volt. Ő meg azt mondta akkor, hogy most ne udvaroljak neki, mert készül az érettségire. Ennek még jobban örültem akkor, mert kiderült, hogy egy okos lányról van szó. Több mint harminc éve házasok vagyunk, és soha nem csaltam meg a feleségemet. Nem tudnék úgy zenélni, hogy nem tiszta a lelkem.